

สถานภาพการวิจัยด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ กับการนำผลวิจัยไปใช้

*
ดร. จรรยา สุวรรณทัต

โดยเนื้อหาสาระสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มีความเหลื่อมล้ำกันมากและต่างก็มีปลายสังกัดกว้างมากที่เอื้อต่อการรวมสาขาวิชาการต่าง ๆ ซึ่งสามารถช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ภายในบริบทของสังคม-วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ อีกทั้งในกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่ใช้วิธีการหลักทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเริ่มด้วยการตั้งปัญหาการวิจัยและข้อสมมติฐาน การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรต่าง ๆ ที่นำมาศึกษา มีรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมกับปัญหาวิจัยที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ใช้การ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิธีการทางคุณภาพที่เหมาะสมและแปลสรุปความผลที่ได้รับอย่างเที่ยงตรง ดังนั้นอาจเรียกรวมสาขาวิชาการทั้งสองว่า สังคม-พฤติกรรมศาสตร์

ภายใต้กรอบของความหมายข้างต้น การวิจัยด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ในต่างประเทศได้มีการพัฒนามานานร่วมกว่าศตวรรษแล้ว แต่ที่เริ่มอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะก็คือเริ่มจากโปรแกรมการศึกษาค้นคว้าในแนวสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ เพื่ออธิบายพฤติกรรมของคนและมนุษย์สัมพันธ์ในสังคม (Individual Behaviour &

* ศาสตราจารย์กิตติมณี สาขาพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช : Ed.D. (Colorado State College) U.S.A.

Human Relation ใน Behavioural Science Program) มาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๙๓ โปรแกรมดังกล่าวได้รับการสนับสนุนด้านการเงินเป็นจำนวนหลายล้านดอลลาร์ในขณะนั้นจากมูลนิธิฟอร์ด และต่อมาก็ได้มีการวิจัยด้วยแนวของสังคม-พฤติกรรมศาสตร์กันอย่างแพร่หลาย (The Behavioural and Social Science Survey Committee 1969)

เนื่องจากวิธีการศึกษาค้นคว้าในสาขาสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการวิจัยของศาสตร์สำคัญอื่น ๆ และมีผลผลิตจากการวิจัยทางสาขาดังกล่าวมากมาย ในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาการวิจัยโดยส่วนรวมได้รับการยอมรับว่ามีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ จึงทำให้สาขาวิชาสังคม-พฤติกรรมศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่ถือได้ว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง คือเป็นวิชาการที่ต้องอาศัยความรู้และทักษะในระดับสูง ในระยะต่อมาได้มีการพัฒนาอย่างอื่นเกิดขึ้นอีก กล่าวคือได้เกิดความสนใจในกลุ่มนักวิจัยสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ที่ต้องการศึกษาเรื่องที่เน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสาขาวิชามากขึ้น นั่นก็คือ ได้มีการมองลึกในปัญหาการวิจัยและศึกษาวิจัยในลักษณะที่ดั้งเดิมนั้นเฉพาะมากขึ้น นอกจากนั้นก็เกิดการศึกษาค้นคว้าที่มองปัญหาการวิจัยในหลายมิติ ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานเป็นกลุ่ม เป็นคณะ และเป็นองค์กรหรือสถาบันมากกว่าที่จะกระทำโดยนักวิจัยแต่เพียงผู้เดียวโดยลำพัง งานวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ในระยะหลังได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ มาร่วมในการศึกษาค้นคว้ามากขึ้น นับว่าการวิจัยทางสังคม-พฤติกรรม

ศาสตร์ได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไปโดยลำดับทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและวิธีการดำเนินการ ได้รับการยอมรับจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพและสาธารณชนทั่วไป ยิ่งในงานวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ได้รับการนำผลไปใช้ในวงการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก อาทิเช่น ในวงการแพทย์ สาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ การศึกษา นิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการตระหนักความสำคัญของการวิจัยทางด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ ในแง่ของการช่วยหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมมนุษย์และสังคมแวดล้อมที่มนุษย์เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะได้มีความสนใจจากบุคคลในวงการต่าง ๆ ที่ใคร่รู้ใคร่ทราบเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่ตนเองมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์และสังคมที่มนุษย์เกี่ยวข้องอยู่ เพื่อที่จะได้นำผลไปใช้เพื่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาและพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์และสังคมให้ดีขึ้นคุณภาพขึ้น กล่าวได้ว่าสถานภาพการวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ในสายตาของประชาคมทางวิชาการและสาธารณชนทั่วไปของประเทศในซีกโลกตะวันตกและสหรัฐอเมริกาอยู่ในระดับสูงมาก เพราะได้รับการยอมรับความเชื่อถือได้ในผลงานวิจัยของสาขาวิชานี้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง ขณะปัจจุบันมีมูลนิธิและองค์กรต่าง ๆ มากมายในระดับประเทศและระหว่างประเทศทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้การสนับสนุนการวิจัยค้นคว้าด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์อย่างกว้างขวางและจริงจัง โดยเล็งเห็นคุณค่าของผลงานวิจัยที่จะเกิดขึ้นเพื่อสามารถนำไปปรับปรุงคุณภาพของคนและ

สังคม

สำหรับประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนา งานวิจัยในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในสังคม- พุทธิกรรมศาสตร์ยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก บางวิชาได้ ก้าวหน้าไปมาก เช่น จิตวิทยาสังคม การบริหารการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การวัดผลการศึกษา ขณะที่บางวิชา เช่น ปฐมวัยศึกษาและการศึกษาพิเศษอาจยังเพิ่งอยู่ใน ระยะที่เกิดการตื่นตัว และอยู่ในขั้นต้นของกระบวนการค้นคว้าวิจัย จึงคงต้องการเวลาอีกระยะหนึ่งในการพัฒนางาน ค่อยไป โดยเฉพาะในส่วนที่จะต้องมีการพัฒนาวิธีการวิจัยที่ เหมาะสมต่อการศึกษาปัญหาในปัจจุบันและการสร้างนัก วิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาดังกล่าวให้มีเพิ่มมากขึ้น

อนึ่ง เนื่องจากการวิจัยทางด้านสังคม-พุทธิ- กรรมศาสตร์ส่วนใหญ่กระทำโดยหน่วยงานวิจัยหรือบุคคลใน มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยเฉพาะทาง ซึ่งมีประวัติความ เป็นมา ปรชญาการทำงานและวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไปในแต่ละที่แต่ละแห่ง ทำให้มีการเริ่มต้นและการพัฒนา ในด้านการวิจัยทางสาขาวิชานี้ไม่เหมือนกัน อีกทั้งยังมี ปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยค้นคว้าเข้า มาเป็นตัวเกื้อหนุนหรือตัวอุปสรรคต่อการพัฒนางานอีกด้วย ตัวอย่างปัจจัยสำคัญได้แก่ ปัจจัยการให้การสนับสนุนด้าน การวิจัยของผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย ทรัพยากร บุคคล และคุณภาพบุคคลผู้วิจัย ตลอดจนเครื่องมือเครื่อง ใช้ที่เอื้อต่อการวิจัยและบรรยากาศโดยรวมที่ส่งผลต่อความ กระตือรือร้นและความรับผิดชอบในการทำงานวิจัย สิ่ง ต่าง ๆ เหล่านี้ยัง ให้เกิดความก้าวหน้าในการวิจัยที่แหล่อก

ล้ำกันได้มาก เมื่อเกิดข้อแตกต่างดังกล่าว การยอมรับผล วิจัยด้านสังคม-พุทธิกรรมศาสตร์จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อ การนำไปใช้จึงอาจยังมีขีดจำกัด แม้ว่าโดยส่วนรวมแล้วใน รอบช่วงเวลาเกือบห้าสิบปีนับตั้งแต่ที่เริ่มมีการสอนวิชา สังคมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลง กรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ และมีกรวิจัยด้าน นี้ติดตามมา และในระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐ จน ถึงปัจจุบัน การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของรัฐได้เปิดการ สอนวิชาสังคม-พุทธิกรรมศาสตร์ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ขึ้นที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ทำให้กล่าวได้ว่างานวิจัย ค้นคว้าทางสังคม-พุทธิกรรมศาสตร์ ได้มีความก้าวหน้ามา โดยลำดับทั้งในด้านเนื้อหาสาระและวิทยวิธี และการสื่อ ความต่อสาธารณะ ทำให้เกิดการยอมรับจากแวดวงวิชาการ และสาธารณชนมากขึ้น ที่สำคัญคือ ได้รับการยอมรับใน ความสำคัญของผลการค้นคว้าในสาขาวิชานี้จากรัฐบาลและ องค์กรที่รับผิดชอบในการวางนโยบายระดับประเทศ ทำให้ สถานภาพการวิจัยทางสังคม-พุทธิกรรมศาสตร์ ในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระ วิธีการและคุณค่าในการนำไปใช้ ประโยชน์เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลใน สังคม ได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามนัก วิจัยทางสังคม-พุทธิกรรมศาสตร์โดยส่วนรวมยังคงต้องใช้ ความพยายามต่อไปที่จะร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มหรือคณะ และใช้ประโยชน์จากผู้นในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาก

ขึ้นเพื่อสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุม
ในเรื่องพฤติกรรมของบุคคลภายใต้บริบทของสังคม-
วัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสมชัดเจน

ตัวอย่างหน่วยงานต่อไปนี้ เป็นหน่วยงานภายใต้
มหาวิทยาลัยที่ทำงานวิจัยด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ ซึ่ง
ได้ทำงานอย่างสืบเนื่องมาโดยตลอด จนได้รับการยอมรับ
ทางด้านสถานภาพและการนำผลวิจัยไปใช้ในระดับต่าง ๆ
อย่างกว้างขวาง

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันสำคัญแห่งนี้มีจุดเริ่มต้นจากการ
เป็นสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ในปี
พ.ศ. ๒๔๙๘ จัดตั้งขึ้นด้วยหลักการและเหตุผลสำคัญที่ว่า
การที่ประเทศต่าง ๆ จัดการศึกษาโดยอาศัยแบบอย่างจาก
ประเทศอื่นที่มีสังคมวัฒนธรรมแตกต่างจากตนนั้น เป็นเหตุ
ให้ต้องประสบความล้มเหลว เพราะไม่เข้าใจว่าการศึกษามี
ส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมเชิงสังคมและ
วัฒนธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนใน
สังคมนั้น ๆ การนำทฤษฎีและหลักการ วิธีการที่พัฒนา
และใช้ได้ผลในสังคมหนึ่งไปใช้ในอีกสังคมหนึ่งจึงเป็นสิ่งที่
ไม่เหมาะสม วิธีที่ดีที่สุดก็คือต้องใช้ข้อมูลที่ศึกษาได้จากราก
ฐานของสังคมนั้นเองเป็นหลัก โดยเฉพาะในเรื่องการจัด
การศึกษา สิ่งสำคัญที่สุดก็คือผู้จัดจะต้องทราบเรื่องความ
ต้องการและพัฒนาการของเด็ก ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละ
แห่งแต่ละที่ เนื่องจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว
และสังคมมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นในการปรับปรุงการ
ศึกษาในสังคมใดให้ดีขึ้นก็จะต้องเริ่มด้วยการศึกษาค้นคว้า

ให้ทราบเกี่ยวกับความต้องการและพัฒนาการของเด็กเป็น
แนวทางสำคัญในการศึกษาทดลอง ด้วยเหตุผลสำคัญดัง
กล่าวนี้นี้ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กจึง
ถือกำเนิดขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างองค์การศึกษาวិทยา
ศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติร่วมกับรัฐบาลไทย

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก
ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๕๑๖ มีวัตถุประสงค์สำคัญที่
จะทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการเด็ก ผูกอบรมเจ้าหน้าที่
ที่การศึกษาทั้งในประเทศและนอกประเทศในแถบเอเชียให้
เกิดความรู้ด้านการพัฒนาการเด็กและให้มีทักษะทางด้าน
การวิจัย ตลอดจนให้บริการทางจิตวิทยาและการแนะแนว
แก่โรงเรียนด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เมื่อวิทยาลัย
วิชาการศึกษาซึ่งสถาบันระหว่างชาติสำหรับการศึกษาค้นคว้า
เรื่องเด็กเกี่ยวข้องอยู่เพราะต่างก็ขึ้นอยู่กับกรมการฝึกหัดครู
กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้า
เรื่องเด็กก็ได้มีการปรับเปลี่ยนสถานภาพไปด้วยเพื่อให้รับ
กับบทบาทหน้าที่ซึ่งขยายมากกว่าเดิม คือ ได้เปลี่ยนชื่อ
เป็นสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่ง
ในมหาวิทยาลัย งานและหน้าที่สำคัญยังคงอยู่ที่การวิจัยที่
ยังคงเน้นวิชาจิตวิทยาเป็นหลัก แต่ได้ขยายการศึกษาค้น
คว้าในสาขาวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องลักษณะการวิจัยได้ให้
ความสำคัญต่อการวิจัยที่ต้องใช้สหวิทยาการมากขึ้น กล่าว
คือ นอกเหนือจากศึกษาเรื่องพัฒนาการเด็กซึ่งเป็นจุดเน้น
แต่เดิมก็ได้มีการขยายการค้นคว้าไปยังบุคคลวัยอื่น ๆ โดย
ใช้ความรู้และทฤษฎีจากสาขาวิชาจิตวิทยาสังคมวิทยา

มานุษยวิทยา การศึกษา และสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ อีก เช่น เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ซึ่งทุกสาขาที่กล่าวมาแล้วเป็นแนวทางการวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ ประเด็นปัญหาการวิจัยขยายวงกว้างออกไปจากเรื่องที่เป็นปัญหาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมาเป็นประเด็นปัญหาที่จะช่วยให้สามารถเข้าใจอธิบายและทำนายพฤติกรรมของบุคคลและสังคมแวดล้อมได้มากขึ้น จุดมุ่งหมายสำคัญในปัจจุบัน ของสถาบันแห่งนี้จึงเป็นไปเพื่อผลในการเข้าใจพฤติกรรมบุคคลและพัฒนาบุคคลและสังคม ตัวอย่างหัวข้อการวิจัยที่สำคัญต่าง ๆ ก็ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก และเยาวชน จริยธรรมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ สุขภาพจิต ทักษะคิด ศาสนาและการถ่ายทอดทางศาสนา การถ่ายทอดทางการเมืองและค่านิยมความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดแก่นิสิตนักศึกษาในโครงการบัณฑิตศึกษา ซึ่งได้แก่หลักสูตรการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ทั้งในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ตลอดจนได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ แก่หน่วยงานและบุคคลที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนและครอบครัว

ในด้านสถานภาพของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ จะพบว่ามีที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในคุณภาพของผลงานวิจัยที่กระทำอย่างต่อเนื่องโดยตลอด และมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเริ่มตั้งแต่ระดับของผู้ปฏิบัติ เช่น พ่อแม่ และครูอาจารย์ที่ได้นำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าไปประยุกต์ใช้ใน

การอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กและเยาวชนไปจนกระทั่งถึงผู้บริหารผู้วางนโยบายระดับสูง คือระดับประเทศในการกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย เนื่องจากสถาบันแห่งนี้ได้มีการประสานงานวิจัยทางจิต-พฤติกรรมศาสตร์มากมายอย่างเพียงพอและเป็นระบบ จึงทำให้ผู้ใช้ที่เป็นฝ่ายบริหารบ้านเมืองเกิดความมั่นใจต่อการใช้ผลการศึกษาค้นคว้าเหล่านี้เพื่อการวางแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนครอบครัวต่อไปในระยะยาว

สถาบันวิจัยเฉพาะทางอีกแห่งหนึ่งที่ได้มีการสะสมรวบรวมข้อมูลการวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ สมควรที่จะได้รับการกล่าวถึงก็คือ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ การจัดตั้งสถาบันแห่งนี้เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ประเทศกำลังประสบกับปัญหาวิกฤติทางประชากรอันมีผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กิจกรรมหลักของสถาบันแห่งนี้ก็คือ งานการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงประชากร ตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของประชาชน การวางแผนครอบครัว และรูปแบบแนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรและสังคมไทย โดยครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ๕ เรื่องใหญ่ด้วยกันซึ่งได้แก่

๑. ความสัมพันธ์ทางเพศและโรคเอดส์
๒. การเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว
๓. ประชากรและสุขภาพอนามัย
๔. การย้ายถิ่นและการขยายเมือง

๕. ประชากรและสิ่งแวดล้อม

นอกจากสถาบันจะดำเนินการวิจัยเองแล้ว ยังมุ่งส่งเสริม สนับสนุนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยในการทำวิจัยทางด้านประชากรและสังคมทั้งหน่วยงานขององค์การจากต่างประเทศด้วย อาทิเช่น องค์การอนามัยโลกและสถาบันระหว่างประเทศเกี่ยวกับการวิจัยด้านการพัฒนา (International Development Research Center)

สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมีความเชี่ยวชาญในงานวิจัยเชิงสำรวจมากกว่า ๒๐ ปี ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จไปทั้งสิ้นรวม ๖๕ โครงการ เริ่มด้วยโครงการศึกษาที่บางเขน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งเป็นการสำรวจความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวในชุมชนเขตเมืองเป็นโครงการแรก ต่อจากนั้นก็ได้มีโครงการสำรวจหรือประเมินผลโครงการมาโดยตลอดทั้งที่เป็นเฉพาะแห่งและที่เป็นการสำรวจระดับประเทศโดยมีบางโครงการที่สำคัญเป็นการร่วมมือกับหน่วยราชการอื่น ๆ อาทิเช่น การศึกษาผลกระทบและประสิทธิภาพของโครงการเร่งรัดงานด้านการวางแผนครอบครัวและสาธารณสุขจังหวัด ทำร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข การติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาหมู่บ้านชนบทแบบผสมผสาน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข การศึกษาผลกระทบของความเป็นสมัยใหม่และความเป็นเมืองในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาแบบผสมผสานในเชิงนิเวศและชีวสังคม ทำร่วมกับศูนย์นครศึกษา สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการสำรวจ

ครอบครัวและเยาวชนทั่วประเทศ ทำร่วมกับสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการสำรวจเหล่านี้สถาบันวิจัยประชากรและสังคมจะเข้มงวดในคุณภาพของข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งผลวิจัยที่เชื่อถือได้และมีความเที่ยงตรง ในเวลาที่ผ่านมาจะพบว่าสถาบันได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อตอบปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประชากรผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสุขภาพอนามัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรมาโดยตลอดและต่อเนื่อง ความรู้และข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยเหล่านี้ได้ถูกนำเสนอด้วยวิธีการทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน กำหนดนโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติงาน ประโยชน์จากงานวิจัยค้นคว้าต่าง ๆ ของสถาบันแห่งนี้ได้ถูกอ้างอิงอยู่เสมอว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ทางด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยประสบผลสำเร็จได้อย่างดีเยี่ยม

ในด้านสถานภาพของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม กล่าวได้ว่าเป็นที่ยอมรับและยกย่องว่าอยู่ในระดับมาตรฐานสากล ผลพวงแห่งความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าได้ถูกนำไปถ่ายทอดให้แก่บัณฑิตนักศึกษานในสถาบันจิตศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกของสถาบันและบุคลากรอื่นที่เข้ามารับการฝึกอบรมในโครงการฝึกอบรมระยะสั้น ตลอดจนนำไปใช้งานบริการวิชาการชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นโยบายประชากรและการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ปัจจุบันสถาบันวิจัยประชากรและสังคมได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ให้เป็น WHO Collaborating Center for Research in Human Reproduction ทางด้านสังคมศาสตร์เกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย การเจริญพันธุ์ ซึ่งนับว่าเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของประเทศ

สำหรับการนำผลการวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ไปใช้นั้น เท่าที่ปรากฏในประเทศไทย พบว่ามีนำไปใช้หลายด้าน ด้านแรก คือ ใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบุคคลโดยตรง เช่น จิตวิทยาและการศึกษา และหลักสูตรทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ เช่น สังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ และใช้ในด้านการเรียนการสอน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของการวิจัยทางด้านนี้ กล่าวคือ ใช้ผลวิจัยช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมบุคคลและสังคมในบริบทของวัฒนธรรมไทยมากขึ้น ขณะนี้คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าเราเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งภายนอกตัวเรามากมายหลายอย่าง แต่เรารู้ย่นที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเราเองและเพื่อนมนุษย์ ด้านที่สอง ก็ได้แก่ การนำผลวิจัยไปใช้เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ชีวิตในสังคมก็จะครอบคลุมทั้งชีวิตด้านส่วนตัวและชีวิตด้านการงานด้วย โดยเฉพาะผลวิจัยทางจิตวิทยาและการศึกษา ซึ่งจัดเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการเรียนทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์และได้รับการ

สั่งสมมามากตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันจึงสามารถให้ทางเลือกต่าง ๆ แก่บุคคลในการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางบริบทแวดล้อม ขณะปัจจุบันจะพบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทุกระดับที่ความรุนแรงมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จึงให้บุคคลในสังคมมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงและมักหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เป็นอันตรายต่อทั้งตัวเองและสังคม บุคคลในสังคมจึงต้องการการแนะแนว และเรียนรู้ทางออกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แหล่งให้ทางออกสำคัญแหล่งหนึ่งก็คือ ผลการวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั่นเอง ด้านสำคัญต่อมาของการนำผลวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ไปใช้ก็ได้แก่ การใช้เพื่อวางนโยบายและแนวปฏิบัติในส่วนต่าง ๆ ของผู้รับผิดชอบต่อการบริหารบ้านเมือง การปกครอง และการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบความเป็นไปในอดีตถึงปัจจุบันจะพบว่าขณะนี้ผู้บริหารในส่วนต่าง ๆ และระดับต่าง ๆ ตระหนักในความสำคัญของผลวิจัยด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น และต้องการความมั่นใจในความถูกต้องเที่ยงตรงของผลวิจัยที่ได้รับ ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการวางนโยบายและแผนปฏิบัติต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตัวอย่างเช่น ในการวางแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ก็ได้อาศัยผลวิจัยในหลายแง่มุมของงานวิจัยทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ เพื่อประกอบเป็นฐานในการวางแผนซึ่ง

ย่อมจะทำให้เกิดความมั่นใจในทิศทางที่วางไว้เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติมากกว่าเพียงการใช้การสังเกตและสามัญสำนึก อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผลวิจัยอีกเป็นจำนวนมากที่รอกการถกเถียงเพื่อการคัดสรรไปใช้ในการปฏิบัติอันจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมไทยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าสถานการณ์โดยรวมทางการวิจัยด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ทั้งในต่างประเทศและในประเทศได้มีการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในระดับผู้ปฏิบัติและระดับของผู้บริหารที่รับผิดชอบในการวางแผนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อย่างไรก็ตามเนื่องจากขณะนี้หลายหน่วยงานที่ทำงานด้านการวิจัยสังคม-พฤติกรรมศาสตร์มีประวัติความเป็นมา ความชำนาญ

และประสบการณ์เฉพาะในการวิจัยที่หลากหลาย ยังให้เกิดคุณภาพของงานที่แตกต่างกัน การใช้ข้อมูลและผลงานวิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการถกเถียงกันอย่างเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดความแน่ใจและมั่นใจว่าข้อมูลการวิจัยที่จะนำไปใช้นั้นมีความเชื่อถือและเที่ยงตรงพอที่จะนำไปเป็นฐานประกอบการพิจารณาตัดสินใจในบางเรื่องบางอย่างที่สำคัญได้ ขณะเดียวกันผู้วิจัยด้านสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ก็ต้องตระหนักในความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนที่พึงมีต่อสังคมและประเทศชาติ และพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพของงานวิจัยให้เข้าสู่มาตรฐานสากลมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลและสังคมตามแนวทางที่พึงปรารถนาได้ □□

บรรณานุกรม

จรรยา สุวรรณทัต. "ปัญหาการใช้ผลวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และแนวทางการแก้ไขปรับปรุง." เอกสารฉบับพิเศษในวันครบรอบปีที่ ๒๕ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. (สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก) กรุงเทพฯ : พ.ศ. ๒๕๒๓.

----- "แนวคิดหลักทางพฤติกรรมศาสตร์ : ทฤษฎี การวิจัย และการประยุกต์ใช้." วารสารพฤติกรรมศาสตร์. ๑, ๑ สิงหาคม ๒๕๓๗. หน้า ๑๗-๒๑

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ. รายงานการวิจัยสถานการณ์การวิจัยสาขาจิตวิทยาในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๓๕. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๓๕.

The Behavioural and Social Sciences Survey Committee. The Behavioural and Social Sciences : Outlook and Needs. Englewood Cliff, New Jersey : Prentice Hall, 1969.

Kerlinger, F. N. Foundations fo Behavioural Research. 2nd Ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1973.

Siegel, L (Editor) and Lachmen, M. (Guest Editor) "Special Issue on Planning and Control Processes Across the Lifespan" International Journal of Behavioural Development 16 (2) : June 1993.